

ryhmät ja monistot

Harj. 1

(1) Olkoon K joukko ja $\begin{cases} +: K \times K \rightarrow K \\ \cdot: K \times K \rightarrow K \end{cases}$ kuvauksia s.e.

$$(1) \quad a \cdot (b+c) = a \cdot b + a \cdot c \quad a, b, c \in K$$

$$(b+c) \cdot a = b \cdot a + c \cdot a$$

(2) $(K, +)$ on Abelin ryhmä

(3) $(K \setminus \{0\}, \cdot)$ on ryhmä.

Tällöin $K = (K, \cdot, +)$ on viinoryhmä.

Määritellään \mathbb{R}^4 :ään kuvauksia

$$\cdot: \mathbb{R}^4 \times \mathbb{R}^4 \longrightarrow \mathbb{R}^4$$

$$((a, b, c, d), (x, y, z, w)) \longmapsto \begin{pmatrix} ax - by - cz - dw, \\ ay + bx + cw - dz, \\ az - bw + cx + dy, \\ aw + bz - cy + dx \end{pmatrix}, a, \dots, w \in \mathbb{R}$$

$$+: \mathbb{R}^4 \times \mathbb{R}^4 \longrightarrow \mathbb{R}^4$$

$$(u, v) \longmapsto u+v$$

↑ tavallinen yhteenlasku \mathbb{R}^4 :issa.

Merkitään $\mathbb{H} = (\mathbb{R}^4, +, \cdot)$

\mathbb{R}^4 kantavektorit merkitään

$$1 = (1, 0, 0, 0), i = (0, 1, 0, 0), j = (0, 0, 1, 0), k = (0, 0, 0, 1)$$

Jos $\lambda \in \mathbb{R}$, merkitään $\lambda \cdot 1 = \lambda \in \mathbb{H}$.

Määritellään lisäksi kuvauksia $-: \mathbb{H} \rightarrow \mathbb{H}$

Näin tulkitaan $\mathbb{R} \subset \mathbb{H}$

$$(a, b, c, d) \longmapsto (a, -b, -c, -d)$$

$$|\cdot|: \mathbb{H} \rightarrow \mathbb{R} \subset \mathbb{H}$$

$$u \longmapsto \sqrt{u \cdot \bar{u}}$$

Huom. $\lambda u = u \lambda$ jos $u \in \mathbb{H}$, $\lambda \in \mathbb{R} \subset \mathbb{H}$.

- Huom:
- Jos $u = (a, b, c, d) \in \mathbb{H}$, niin $u \cdot \bar{u} = a^2 + b^2 + c^2 + d^2$.
 - $|u| = 0 \iff u = 0 = \text{id. alkio } + \text{in suhteen.}$
 - $\bar{\bar{u}} = u$ joten $u \cdot \bar{u} = \bar{u} \cdot u$.

Väite: \mathbb{H} on vektorikunta

(1) \cdot -kuvaus voidaan kirjoittaa muodossa

$$u \cdot v = (u \cdot A \cdot v, u \cdot B \cdot v, u \cdot C \cdot v, u \cdot D \cdot v), u, v \in \mathbb{R}^4$$

joillakin 4×4 matriiseilla A, B, C, D . \rightsquigarrow (1) pätee

(2) $(\mathbb{R}^4, +)$ on Abelin ryhmä sillä $(\mathbb{R}, +)$ on.

(3) $(\mathbb{R}^4 \setminus \{0\}, \cdot)$ on ryhmä

Näytetään ensin, että löytyy kuvaus

$$\Psi_1: \mathbb{R}^4 \rightarrow M_{2 \times 2}(\mathbb{C})$$

s.e.
$$\begin{cases} \Psi_1(u \cdot v) = \Psi_1(u) \cdot \Psi_1(v), & u, v \in \mathbb{H} \\ \Psi_1: \mathbb{R}^4 \rightarrow \Psi_1(\mathbb{R}^4) \text{ bijektio} \end{cases}$$

Tod: Jos $(a, b, c, d) \in \mathbb{R}^4$ määritellään

$$\Psi_1(a, b, c, d) = \begin{pmatrix} s & r \\ -\bar{r} & \bar{s} \end{pmatrix}, \quad \begin{matrix} s = a + ib \\ r = c + id \end{matrix}$$

Alkioille $\underbrace{(a, b, c, d)}_{=u}, \underbrace{(x, y, z, w)}_{=v} \in \mathbb{R}^4$ saadaan $\begin{pmatrix} \uparrow \\ \in \mathbb{C} \text{ ja ei} \\ \text{de sama kuin} \\ \downarrow \\ i \in \mathbb{H}! \end{pmatrix}$

$$\Psi_1(u \cdot v) = \begin{pmatrix} s & r \\ -\bar{r} & \bar{s} \end{pmatrix} \quad \begin{matrix} s = (ax - by - cz - dw) + i(ay + bx + cw - dz) \\ r = (az - bw + cx + dy) + i(aw + bz - cy + dx) \end{matrix}$$

$$\begin{aligned} \Psi_1(u) \cdot \Psi_1(v) &= \begin{pmatrix} u_1 & u_2 \\ -\bar{u}_2 & \bar{u}_1 \end{pmatrix} \cdot \begin{pmatrix} v_1 & v_2 \\ -\bar{v}_2 & \bar{v}_1 \end{pmatrix} & \begin{matrix} u_1 = a + ib \\ u_2 = c + id \\ v_1 = x + iy \\ v_2 = z + iw \end{matrix} \\ &= \begin{pmatrix} u_1 v_1 - u_2 \bar{v}_2 & u_1 v_2 + u_2 \bar{v}_1 \\ -\overline{(u_1 v_2 + u_2 \bar{v}_1)} & \overline{(u_1 v_1 - u_2 \bar{v}_2)} \end{pmatrix} \end{aligned}$$

$$u_1 v_1 - u_2 \bar{v}_2 = \dots = s, \quad u_1 v_2 + u_2 \bar{v}_1 = \dots = r \quad \square$$

a) $(1, 0, 0, 0)$ on $\mathbb{H} \setminus \{0\}$:ssä id. alkio;

b) $u, v, w \in \mathbb{H} \setminus \{0\} \Rightarrow u \cdot (v \cdot w) = \psi_1^{-1} \psi_1(u \cdot (v \cdot w)) = \dots = (u \cdot v) \cdot w$

c) Jos $u \in \mathbb{H} \setminus \{0\}$ alkioille $w = |u|^{-2} \cdot \bar{u} \in \mathbb{H} \setminus \{0\}$ pätee

$$w \cdot u = |u|^{-2} \cdot \bar{u} \cdot u = |u|^{-2} \cdot |u|^2 = 1 = (1, 0, 0, 0)$$

$$u \cdot w = u \cdot |u|^{-2} \cdot \bar{u} = |u|^{-2} \cdot u \cdot \bar{u} = (1, 0, 0, 0) \quad \square$$

1.2) Kvaternionille $q = a + bi + cj + dk$ määritellään
 $\operatorname{Re} q = a, \quad \operatorname{Im} q = bi + cj + dk.$

Väite: $\langle u, v \rangle_{\mathbb{R}^3} = -\operatorname{Re}\{V(u) \cdot V(v)\} \quad u, v \in \mathbb{R}^3$
 $V(u \times v) = \operatorname{Im}\{V(u) \cdot V(v)\}$

eli

$$V(u) \cdot V(v) = -\langle u, v \rangle_{\mathbb{R}^3} + V(u \times v)$$

kun $V: \mathbb{R}^3 \rightarrow \mathbb{H}$

$$(a, b, c) \mapsto ai + bj + ck = (0, a, b, c)$$

Tod. Olk. $u = (b, c, d) \quad v = (y, z, w) \in \mathbb{R}^3$

$$V(u) \cdot V(v) = (-by - cz - dw, cw - dz, -(bw - dy), bz - cy)$$

$$= -\langle u, v \rangle_{\mathbb{R}^3} + \begin{vmatrix} i & j & k \\ b & c & d \\ y & z & w \end{vmatrix} = -\langle u, v \rangle + V(u \times v).$$

↑ determinantti kehitetään ensimmäisen rivin suhteen \square

1.3) Jos $q_1, q_2 \in \mathbb{H} \setminus \mathbb{R}$ niin

$$q_1 \cdot q_2 = q_2 \cdot q_1 \iff \operatorname{Im} q_1 = \lambda \cdot \operatorname{Im} q_2 \text{ jollakin } \lambda \in \mathbb{R}.$$

(Jos $q_2 = 1, q_1 = i$, niin $q_1 q_2 = q_2 q_1$ mutta $i \neq 0$.)

Tod. Kirjoitetaan $q_1 = \alpha + u$ $\alpha, \beta \in \mathbb{R}$
 $q_2 = \beta + v$ $\operatorname{Re} u, \operatorname{Re} v = 0$

$$q_1 q_2 = q_2 q_1 \iff u \cdot v = v \cdot u$$

$$\stackrel{1.1.2}{\iff} u \times v = \underbrace{v \times u}_{= -u \times v} \text{ kun } u, v \text{ tulkitaan } \mathbb{R}^3 \text{ 'n vektoreiksi}$$

$$\iff u \times v = 0$$

$$\iff u = \lambda v \text{ jollakin } \lambda \in \mathbb{R}. \quad \square$$

1.4) Olkoon $\begin{cases} q_1 = \alpha + u \\ q_2 = \beta + v \end{cases}$, $\alpha, \beta \in \mathbb{R}$, $u, v \in \mathbb{H}$, $\operatorname{Re} u, \operatorname{Re} v = 0$

Tällöin $q_1 q_2 = -q_2 q_1 \iff$

(a) $q_1 = 0$ tai/ja $q_2 = 0$

(b) $\alpha = \beta = 0$, $\langle u, v \rangle_{\mathbb{R}^3} = 0$

Tod. $q_1 q_2 = \alpha\beta + \alpha v + \beta u + uv$

$$\Rightarrow q_1 q_2 + q_2 q_1 = 0 \iff 2\alpha\beta + 2\alpha v + 2\beta u + uv + vu = 0$$

$$\iff [\alpha\beta = \langle u, v \rangle_{\mathbb{R}^3}, \alpha v + \beta u = 0] = (*)$$

$$[\alpha = \beta = 0, (*)] = E_1$$

$$\iff \text{tai } [\text{Joko } \alpha = 0, \text{ tai } \beta = 0, (*)] = E_2$$

$$\text{tai } [\alpha, \beta \neq 0, (*)] = E_3$$

$$E_1 \iff [\alpha = \beta = 0, \langle u, v \rangle];$$

$$E_2 \iff [\alpha = 0, \beta \neq 0, \langle u, v \rangle = 0, \beta u = 0] \text{ tai } [\beta = 0, \alpha \neq 0, \langle u, v \rangle = 0, \alpha v = 0]$$

$$\iff [q_1 = 0] \text{ tai } [q_2 = 0]$$

$$E_3 \iff [\alpha, \beta \neq 0, \underbrace{\alpha\beta = \langle u, v \rangle, v = -\frac{\beta}{\alpha} u}]$$

$$\Rightarrow \alpha^2 = -|u|^2$$

\Downarrow

\square

1.5 a) Jos $qi = iq$, $q \in \mathbb{H}$, niin $q \in \mathbb{C}$.

Jos $q = a + bi + cj + dk$

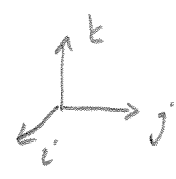
$\Rightarrow iq = ai - b + ck - dj$

$qi = ai - b - ck + dj$

$\Rightarrow ck - dj = 0 \quad | \cdot |$

$\Rightarrow c^2 + d^2 = 0 \quad \Rightarrow q = a + bi \in \mathbb{C} \subset \mathbb{H}$.

$(= (a, b, 0, 0))$
joillakin
 $a, b \in \mathbb{R}$

b) Jos $\lambda \in \mathbb{H}$ ja $\lambda q = q\lambda \quad \forall q \in \mathbb{H}$ niin $\lambda \in \mathbb{R}$.

($q=i$) $i\lambda = \lambda i \Rightarrow \lambda = a + bi, \quad a, b \in \mathbb{R}$

($q=j$) $j(a+bi) = aj - bk = (a+bi)j = aj + bk$

$\Rightarrow bk = 0 \Rightarrow b = 0$

$\Rightarrow \lambda \in \mathbb{R}$. □

1.6

Tarkastellaan kuvausta

$L: \mathbb{H}^2 \rightarrow \mathbb{H}^2$

$(u, v) \mapsto (u, v) \begin{pmatrix} i & j \\ i & j \end{pmatrix}$

a) $L(0,0) = (0,0) \begin{pmatrix} i & j \\ i & j \end{pmatrix} = (0,0)$

$L(1,-1) = (1,-1) \begin{pmatrix} i & j \\ i & j \end{pmatrix} = (0,0) \rightsquigarrow L$ ei injektio

b) Laajennetaan $\Psi: \mathbb{H} \rightarrow M_{2 \times 2}(\mathbb{C})$ kuvaukseksi

$\Psi: M_{n \times m}(\mathbb{H}) \rightarrow M_{2n \times 2m}(\mathbb{C})$ \swarrow 2×2 \mathbb{C} -lohto

$a_{ij} \mapsto \begin{pmatrix} \Psi(a_{11}) & \Psi(a_{12}) & \dots \\ \Psi(a_{21}) & \dots & \dots \\ \vdots & \vdots & \ddots \end{pmatrix}$

Pätee $\Psi(ax + by) = \Psi(a)\Psi(x) + \Psi(b)\Psi(y) \quad a, b, x, y \in \mathbb{H}$

joten $\Psi(v \cdot M) = \Psi(v) \cdot \Psi(M) \quad v \in M_{1 \times n}(\mathbb{H}), M \in M_{n \times m}(\mathbb{H})$

Nyt on luonnollista määritellä

$$\det M = \det \Psi(M), \quad M \in M_{n \times n}(\mathbb{H})$$

$$\det \underbrace{(a, b, c, d)}_{\in \mathbb{H}} = \det \begin{pmatrix} a+ib & c+id \\ \overline{-(c+id)} & \overline{a+ib} \end{pmatrix}$$

$$= a^2 + b^2 + c^2 + d^2$$

eli $\det u = |u|^2$

$$\det \begin{pmatrix} i & j \\ i & j \end{pmatrix} = \det \left(\begin{array}{c|c} \underbrace{\begin{pmatrix} i & 0 \\ 0 & -i \end{pmatrix}}_{\Psi(i)} & \underbrace{\begin{pmatrix} 0 & 1 \\ -1 & 0 \end{pmatrix}}_{\Psi(j)} \end{array} \right) = 0$$

Cramer'n säännöllä saadaan:

$$\det \begin{pmatrix} i & j \\ i & j \end{pmatrix} = ij - ji = 2k \quad (\text{kehitetty 1:n rivin suhteen})$$

$$\text{tai } \det \begin{pmatrix} i & j \\ i & j \end{pmatrix} = ij - ij = 0. \quad (\text{kehitetty 1:n sarakkeen suhteen})$$